

BENTHAM JEREMY, ur. 15 II 1748 w Londynie, zm. 6 VI 1832 tamże, prawnik, ekonomista i filozof.

Studiował w Oksfordzie; jako uczony (nie związany z uniw.) dążył do zreformowania systemu prawnego (prawa karnego i więziennictwa), parlamentarnego i ekon., a także moralności. Od 1786 był przywódcą „radykałów filoz.”; 1823 założył i redagował razem z Jamesem i Johnem Stuartem Millem „Westminster Review”. Z licznych dzieł B. najważniejsze to *Introduction to the Principles of Morals and Legislation* (Lo 1789; *Wprowadzenie do zasad moralności i prawodawstwa*, Wwa 1961).

B. był przedstawicielem naturalizmu; w teorii poznania i psychologii nawiązał do ang. empiryzmu i teorii asocjacionizmu; w etyce głosił eudajmonizm. Wg B. etyka jest teorią i technologią osiągania szczęścia, które polega na doznawaniu przyjemności oraz unikaniu cierpienia (→ hedonizm). Pomiedzy przyjemnościami nie ma różnic jakościowych, lecz tylko różnica stopnia, intensywności, czasu trwania, zasięgu. B., opowiadając się za hedonizmem, miał na myśli nie tylko przyjemności doraźne, lecz i przyszłe, przewidywane przez „trzeźwą kalkulację”. Etykę interpretował utylitarystycznie, akcentując „pożytek” ludzkich działań. Za czyn moralnie dobry uważał takie działanie, które gwarantuje dodatni bilans w ogólnym rachunku przyjemnych i przykrych następstw. B. nie uznawał dobra społ. różnego od dobra poszczególnych ludzi; zdając sobie jednak sprawę, że ludzkie interesy mogą być sprzeczne, głosił zasadę „maksymalnego szczęścia dla maksymalnej liczby ludzi”. Ponieważ przyjemności są przeżywane doświadczalnie, dlatego etyka formułująca zasady „szczęściodajnego” działania jest nauką empiryczną. B. był prekursorem → pozytywizmu prawnego; przyczynił się do reformy systemu polityczno-prawodawczego w Anglii i poza jej granicami. Jego dzieła wydał J. Bowring pt. *The Works of Jeremy B.* [...] (I-XI; E 1838-43, NY 1962²), a wykaz rpsów wydał A.T. Milne, *Catalogue of the Manuscripts of Jeremy B.* [...] (Lo 1937).

D. Baumgardt, *B. and the Ethics of Today*, Pri 1952, NY 1966³; P. Frattolillo, *La deontologia di Geremia B. e la morale inglese contemporanea*, Marcianise 1956; J. Cumming, *Useful Learning, B. Chrestomathia*, Auckland 1961; H. Maślińska, *Próby unaukowania etyki. System B.*, SF 25 (1961) 103-119; N.P. Mack, *Jeremy B. I-II*, Lo 1962-63; H. Maślińska, *B. i jego system etyczny*, Wwa 1964; Ch.W. Everett, *Jeremy B.*, Lo 1966; M. Ossowska, *Myśl moralna oświecenia angielskiego*, Wwa 1966; D.J. Manning, *The Mind of Jeremy B.*, NY 1968; E. Shakankiri, *La philosophie juridique de Jeremy B.*, P 1970; R.D. Milo, *B. Principle*, Eth 84 (1973) 128-139; R.G. Decker, *The Secularization of Anglo-American Law 1800-1970*, Thought 49 (1974) 280-298; M. Williford, *B. on the Rights of Women*, JHI 36 (1975) 167-176. Jerzy Galkowski